

VÝSTUPY Z PRÁCE LOKÁLNÍHO SÍŤAŘE SLUŽEB pro ohrožené rodiny s dětmi v ORP Hlinsko

Lokální síť: Jaroslav Marek

Dokument vytvořen k datu: 12. 06. 2017

Datum poslední aktualizace dokumentu: 20. 08. 2017

Obsah

ANALÝZA POTŘEB AKTÉRŮ SÍŤE SLUŽEB.....	2
Stručný popis a specifika oblasti:.....	2
Aktéři a aktivity v lokální síti pro ohrožené děti a jejich rodiny.....	4
Proces mapování potřeb a jeho výstupy k datu: 30.6.2017:	8
Průběh mapování potřeb v místní síti.....	8
Zmapované potřeby.....	8
Komentář k jednotlivým oblastem potřeb:	9
A. Dostupnost odborné pomoci v ORP Hlinsko.....	9
B. Společný a koordinovaný rozvoj sítě pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny v ORP Hlinsko...10	
C. Efektivní případová práce.....	11
LOKÁLNÍ STRATEGIE SÍŤOVÁNÍ pro ORP Hlinsko.....	14
TÉMA SÍŤOVÁNÍ: Efektivní využití a rozvoj nástrojů, procesů a potenciálu aktérů v systému ochrany práv dětí v ORP Hlinsko.....	14

ANALÝZA POTŘEB AKTÉRŮ SÍTĚ SLUŽEB = VÝCHODISKA pro LOKÁLNÍ STRATEGII SÍŤOVÁNÍ

Stručný popis a specifika oblasti:

Obec s rozšířenou působností (ORP), resp. obec s pověřeným obecním úřadem (POU)¹ Hlinsko se rozkládá na jihozápadě Pardubického kraje. Sousedí přitom s Krajem Vysočina (ORP Chotěboř a ORP Žďár nad Sázavou). Do působnosti ORP Hlinsko patří 22 obcí, z nichž je Hlinsko (9831 ob.) jediné se statutem města (viz obr. č. 1). Mezi další obce s nejvyšším počtem obyvatel patří Krouna (1392 ob.), Miřetice (1243 ob.), Trhová Kamenice (923 ob.) či Svratouch (870 ob.). Na území ORP Hlinsko žije 21 128 obyvatel, z toho 3087 ve věku 0-14 let.² Počet dětí (0-18 let) se dá tedy odhadnout na necelé 4000 obyvatel. Co do rozlohy má ORP Hlinsko 247 km², což ho činí 5. nejmenším z 15ti ORP Pardubického kraje.

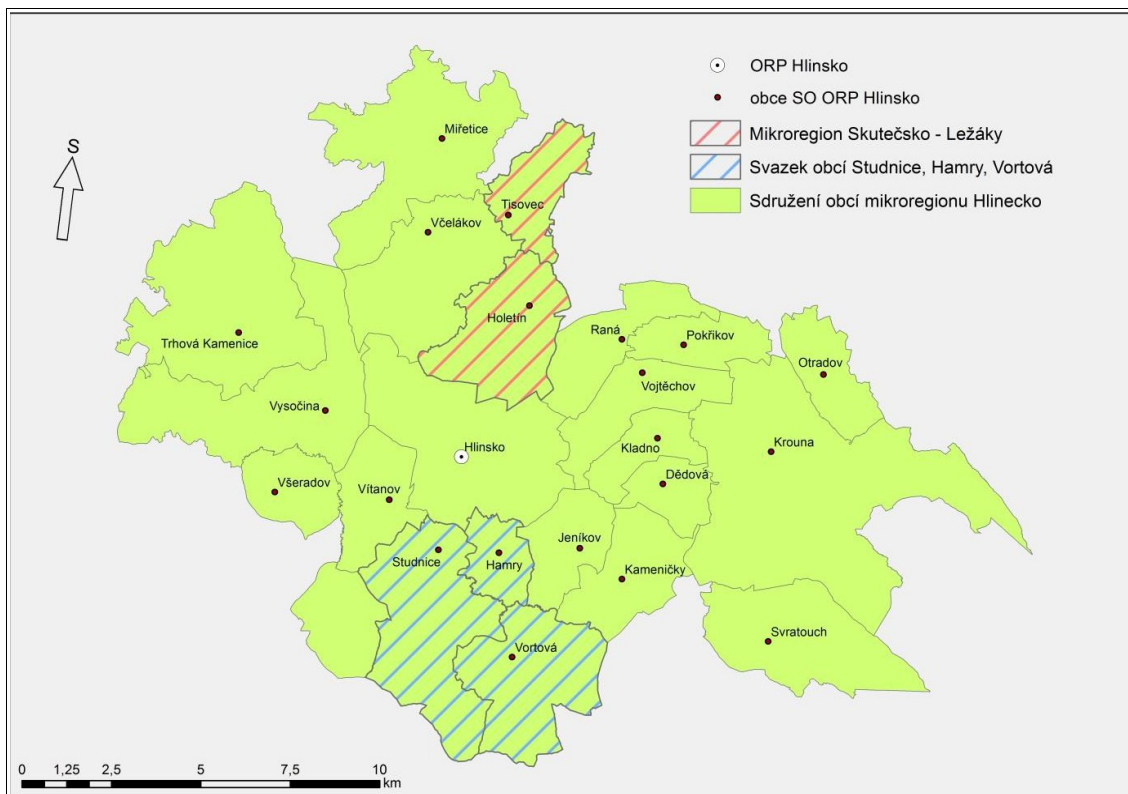
Obrázek č. 1 Správní obvod ORP Hlinsko

1 O přenesené působnosti viz §61 - §66 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích ve znění pozdějších předpisů, a také zákon č. 314/2002 Sb. o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů.

2 Data z Českého statistického úřadu k 31. 12. 2015: <https://www.czso.cz/csu/czso/hlinsko-c9wqttdgku>

Ve správním obvodu (SO) ORP Hlinsko působí tři dobrovolné svazky obcí (DSO)³. Především ve Sdružení obcí mikroregionu Hlinecko⁴, jež čítá všech 22 obcí z ORP, se můžeme setkat s aktivitami, týkajícími se námi sledované problematiky.⁵

Obrázek č. 2: Dobrovolné svazky obcí v ORP Hlinsko.

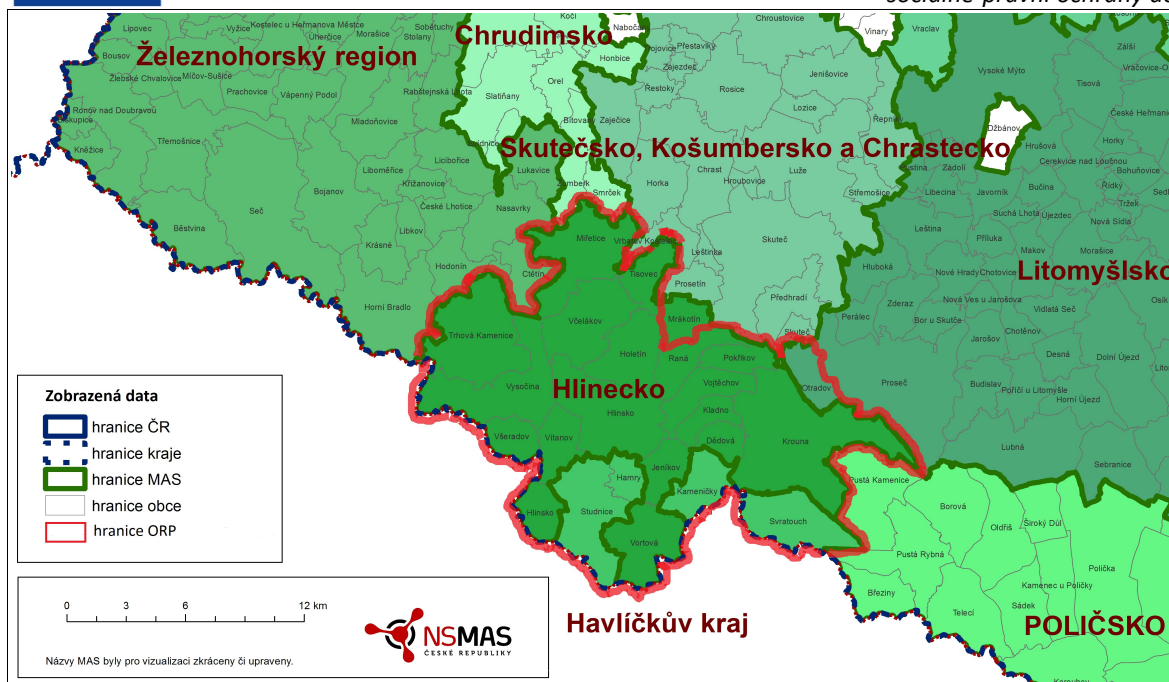
Obce se dále sdružují do tzv. místních akčních skupin (MAS), a to společně s jednotlivci, neziskovými organizacemi či podnikatelskými subjekty za účelem spolupráce na rozvoji venkova, zemědělství a získávání finanční podpory z EU a z národních programů pro svůj region.⁶ Na území SO ORP Hlinsko působí tři místní akční skupiny: MAS Hlinecko a okrajově MAS Havlíčkův kraj (obce Kameničky, Svratouch, Studnice) a MAS Litomyšlsko (obec Otradov) (viz obrázek č. 3).

3 Dobrovolné svazky obcí se zřizují dle zákona č.128/2000 Sb. O obcích, viz §49 – 53.

4 Jejich popis a znázornění na mapě lze nalézt v dokumentu *Analýza činnosti DSO v území SO ORP Hlinsko*, jež byla vyhotovena v rámci projektu Svazu měst a obcí ČR s názvem *Systémová podpora rozvoje meziobecní spolupráce v ČR v rámci území SO ORP*. Dostupná z: <https://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hlinsko/ORP%20Hlinsko%20-%20anal%C3%BDza%20DSO.pdf>.

5 Viz dokument *Strategie rozvoje mikroregionu Hlinecko*. Dostupný z: http://www.hlineckoregion.cz/pdf/Koncepce_rozvoje_MH_2016_2026.pdf.

6 Viz sebereprezentace a mapa Národní sítě MAS na: <http://nsmas.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/>.

Obrázek č. 3: Místní akční skupiny v ORP Hlinsko⁷.

Aktéři a aktivity v lokální síti pro ohrožené děti a jejich rodiny

Počet zdejších aktérů ochrany práv dětí v ORP Hlinsko se vzhledem k historii územního celku, velikosti správního obvodu i samotného spádového města a také vzhledem k situovanosti na periferii kraje samozřejmě nelze porovnávat s obsazením aktérů v sítích okolo nejbližších okresních měst v ORP Žďár nad Sázavou či ORP Chrudim. Do okresních měst byly vždy situovány všechny důležité orgány státní správy a zařízení, v jejichž blízkosti se postupně začaly rozvíjet další aktivity, které se týkají našeho tématu, tedy péče o ohrožené děti a jejich rodiny. Okresním městem pro obyvatele Hlinska byla ustavena Chrudim. Zde se tedy nacházejí všechny spádové instituce - Okresní soud, Okresní státní zastupitelství, Okresní správa sociálního zabezpečení, Územní odbor Policie ČR, Probační a mediační služba ČR, Dětské a novorozenecké oddělení v Chrudimské nemocnici, ale i mnoho středních škol a poskytovatelů sociálních služeb. Pro hlineckou lokální síť aktérů ochrany práv dětí je tedy typické, že velká část z nich sídlí za hranicemi ORP (ponejvíce v ORP Chrudim, ale i ORP Pardubice a dalších), mnohdy ve vzdálenosti okolo 30km i více, což samozřejmě dosti snižuje dostupnost odborné péče.

Abychom mohli vymezit, jak velká je vlastně ona podpůrná síť pro ochranu práv dětí a kdo všechno do ní patří, můžeme postupovat dvěma směry. Buď do ní zahrneme pouze aktéry, kteří působí přímo na území ORP Hlinsko (nebo skrze internetové poradenství celorepublikově) a jsou tedy bezprostředně dostupní obyvatelům ORP (viz obr. č. 4) nebo tuto síť rozšíříme i na další „spádové“ aktéry, kteří svou činnost provozují v jiných ORP, ale místní aktéři a obyvatelé s těmito „přespolními“ spolupracují, neboť v ORP Hlinsko je obdobná činnost nedostupná nebo není dostupná dostatečně

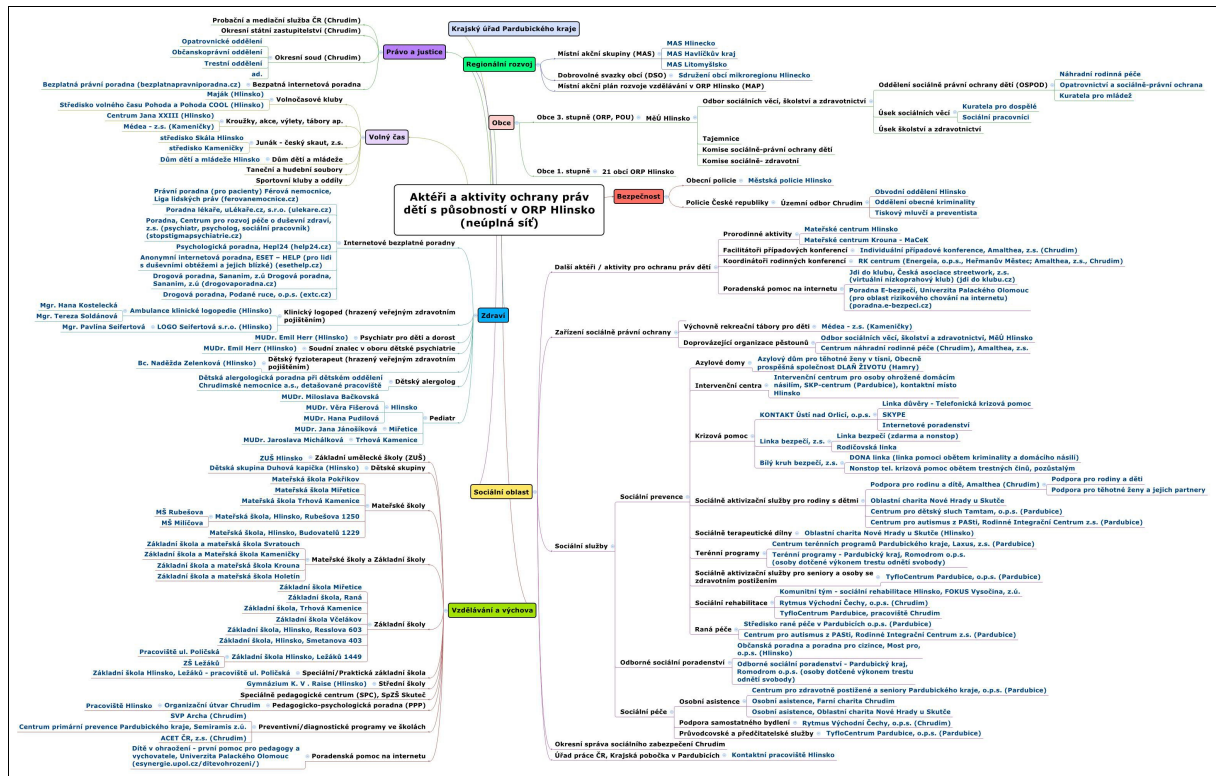
7 Obrázek je převzat z <http://pardubicky.nsmas.cz/aktuality/2017/strategie-vsech-mistnich-akcnich-skupin-mas-na-uzemi-pardubickeho-kraje-schvaleny/> a následně upraven pro potřeby dokumentu.

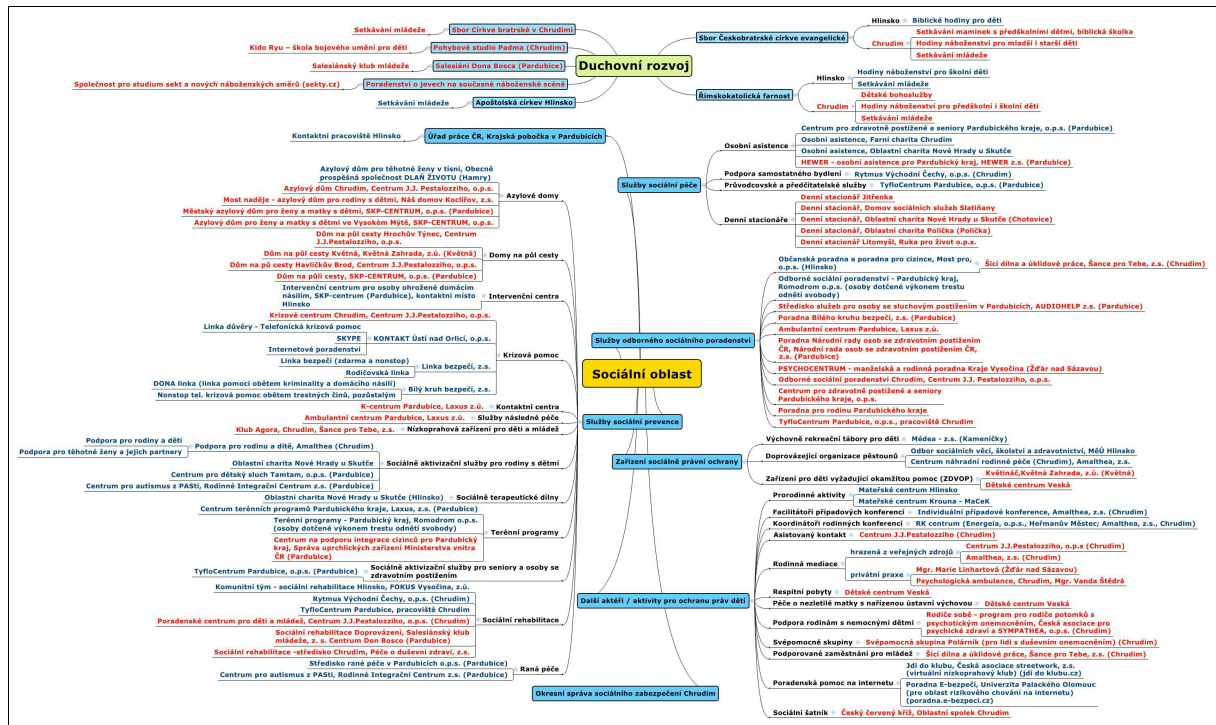
Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Systemový projekt
Systemový rozvoj a podpora nástrojů
sociálně-právní ochrany dětí

(viz obr. č. 5 - 7)⁸. Konkrétně se může jednat např. o širokou paletu středních škol, rodinné poradenství, azylové bydlení pro rodiny či specializovanou zdravotní péči.

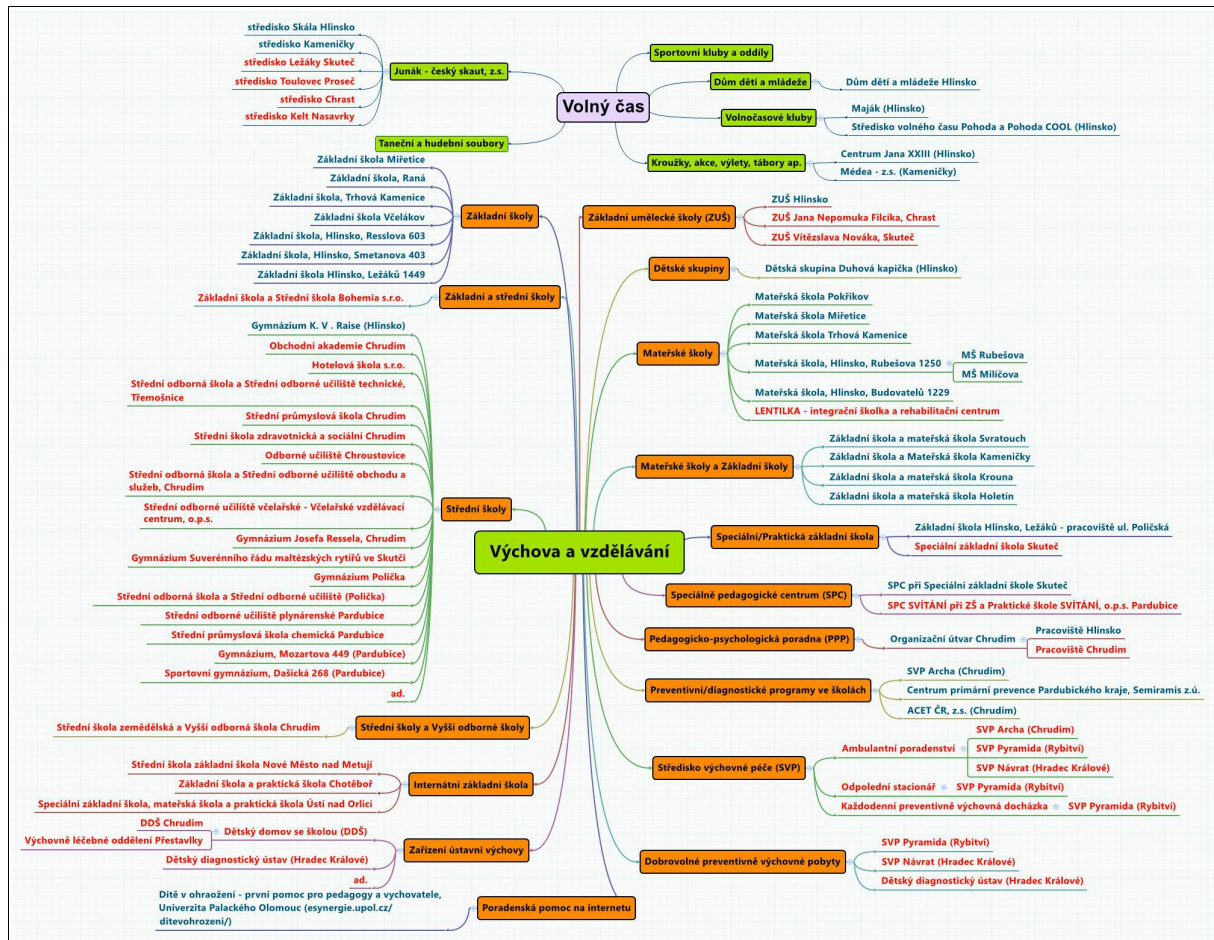

Obrázek č. 4: Diagram aktérů s působností v ORP Hlinsko dle resortní příslušnosti.

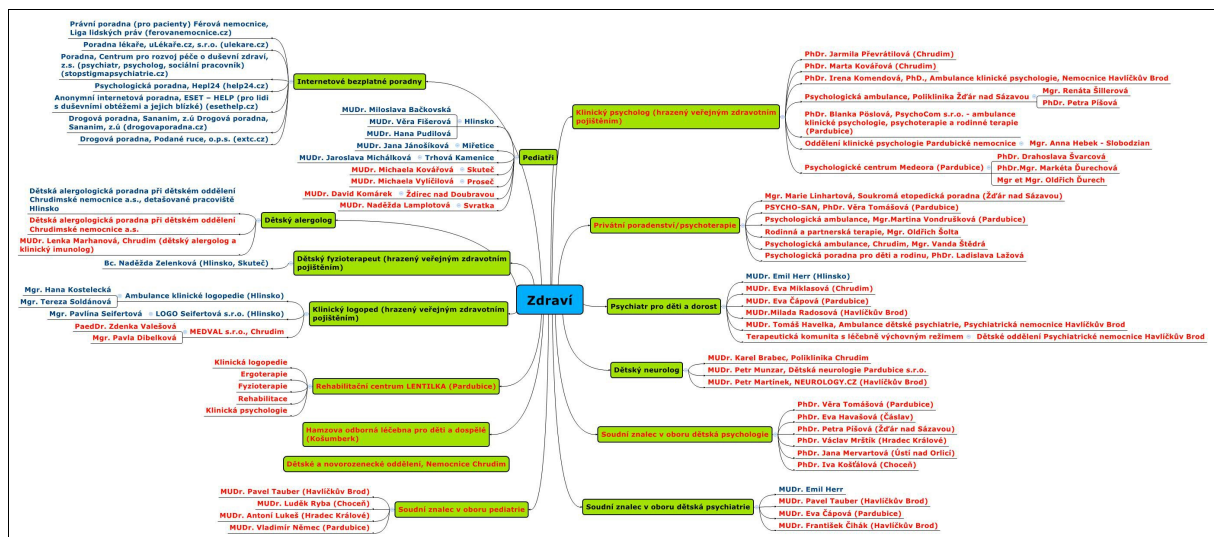

Obrázek č. 5: Diagram aktérů z oblastí sociální a duchovního rozvoje „spádových“ pro ORP Hlinsko.

8 Tzv. Spádoví aktéři, působící mimo ORP Hlinsko jsou v diagramech označeni červenou barvou.

Obrázek č. 6: Diagram aktérů z oblasti výchova, vzdělávání a volný čas „spádových“ pro ORP Hlinsko.

Obrázek č. 7: Diagram aktérů z oblasti ochrany zdraví „spádových“ pro ORP Hlinsko.

Spolupráce: Spolupráce mezi aktéry se zde realizuje dlouhá léta zejména při příležitosti jednorázových akcí preventivně výchovného charakteru. Společné úsilí aktérů v sociálně-právní ochraně dětí na konkrétních případech se dříve dělo více formálně a s novelizací zákona o sociálně-

právní ochraně dětí (2013) jsou aktéři více zapojováni do řešení situace dětí a jejich rodin. Zde je výčet příkladů aktuální spolupráce místní síti.

Plán rozvoje vzdělávání v ORP Hlinsko.

Místní akční skupina MAS Hlinecko stojí za Místním akčním plánem rozvoje vzdělávání (MAP) v ORP Hlinsko, na jehož tvorbě se podílí „aktivní místní partneři, kteří působí v oblasti předškolního, základního a mimoškolního vzdělávání dětí do 15 let“ a další lidé z řad široké odborné veřejnosti.

Jednotná síť pro konstruktivní řešení rozvodových situací.

Předsedkyně Okresního soudu v Chrudimi ve spolupráci s Odborem sociálních věcí, školství a zdravotnictví Hlinsko, Odborem sociálních věcí v Chrudimi, Odborem sociálních věcí a zdravotnictví Vysoké Mýto a dalšími partnery z řad poradenských služeb usiluje o zavedení interdisciplinární spolupráce při řešení rozvodových situací s důrazem na jednotný postup směřující obě strany rodičovského sporu k uzavření dohody o zabezpečení další výchovy a výživy dítěte (tzv. Cochemská praxe).

Pro bezpečné a smysluplné prožití letních prázdnin.

Města Hlinsko a Chrudim se ve spolupráci se všemi složkami Integrovaného záchranného systému Pardubického kraje (IZS) a dalšími aktéry každoročně střídají v pořádání preventivně výchovné akce s názvem Bezpečné prázdniny. Ta se koná před začátkem letních prázdnin a navštěvují ji převážně děti z mateřských a základních škol. Ty se zde skrze různé úkazy mohou seznámit s činnostmi složek IZS, rozvíjet své dovednosti při řadě herních aktivit či se zdokonalit v poskytování první pomoci.

Představení aktérů sítě široké veřejnosti.

V místě bývalé MŠ Hlinsko, v ulici K. Lidického pod nádražím se ve spolupráci neziskových organizací působících na území Hlinska a Městského úřadu Hlinsko koná již více jak deset let každoroční akce s názvem Tady neziskovky – vítejte! za účelem představení činnosti těchto organizací široké veřejnosti.

Plánování rozvoje: Při vzniku nových služeb a rozvoji stávajících je žádanou praxí – za účelem efektivního hospodaření s veřejnými prostředky - prokázání jejich potřebnosti a získání kladného stanoviska obce. Vhodné je, pokud je věc řešena se stávajícími aktéry v rámci tzv. komunitního plánování sociálních služeb (KPSS) nebo obdobné platformy. Společné plánování rozvojových aktivit se však jeví potřebné nejen z důvodů finanční efektivity, ale i kvůli účinnému využití potenciálu a zdrojů v síti. Ustavení KPSS v celém ORP, jež by mělo započít do konce roku 2017, si jako jeden ze strategických cílů vytkli ve svém *Akčním plánu rozvoje území SO ORP Hlinsko* pro období 2016-2017 zástupci obcí správního obvodu ORP Hlinsko. Iniciátorem rozvojové aktivity je vedoucí Odboru sociálních věcí, školství a zdravotnictví Městského úřadu Hlinsko.⁹ Za účelem finančně podpořit tuto rozvojovou aktivitu se MAS Hlinecko zapojilo do výzvy Operačního programu Zaměstnanost s projektem *Plánování sociálních služeb v ORP Hlinsko*.

9 Akční plán rozvoje území SO ORP Hlinskodostupný z: http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hlinsko/AP_Hlinsko.pdf

Proces mapování potřeb a jeho výstupy k datu: 30.6.2017:

Průběh mapování potřeb v místní síti

Lokální síť začal se svou činností v srpnu 2016, nejprve studiem dostupných strategických materiálů souvisejících s tematikou ochrany práv dětí v ORP Hlinsko, resp. Pardubickém kraji a základní orientací v síti studiem činnosti jednotlivých aktérů. Vlastnímu mapování potřeb – setkávání se s aktéry a rozhovory s nimi – se síť věnoval od září 2016. Od té doby podnikl 72 jednání s aktéry z různých resortů a zúčastnil se několika kolektivních jednání.¹⁰

Vzdělávání (23/31/65%)*	Sociální oblast (37/70/85%)	Obce (9/14)
Zdraví (9/9/64%)	• OSPOD (13/25)	Regionální rozvoj (0/0)
Bezpečnost (1/2/50%)	• Úřad práce (1/2)	Volný čas (2/2)
Justice (1/1/33%)	• Služby (23/43)	

*Resort / počet jednání / počet účastníků jednání / odhadovaný počet zmapovaných aktérů z celku

Předmětem mapování potřeb byla skutečnost, jak jednotliví aktéři vnímají fungování místní sítě pro ohrožené děti a jejich rodiny. Jaké vnímají v této síti limity - a to ať již z důvodu nedostatečného přístupu k službám, tak i kvůli špatně nastaveným a chybějícím mechanismům při ochraně práv dětí či nedobré zkušenosti s komunikací s konkrétním aktérem. Přitom tato fáze sítě posloužila k hlubšímu zmapování sítě jako takové.

Zmapované potřeby

Zaznamenané konkrétní potřeby, kterých síť od aktérů shromáždil cca 90, rozdělil do následující 3 oblastí a dílčích témat popsaných v rámečcích níže¹¹.

A. Dostupná odborná pomoc v ORP Hlinsko.

B. Společný a koordinovaný rozvoj sítě pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny.

C. Efektivní případová práce.

A. Dostupná odborná pomoc v ORP Hlinsko

- A1. Ztotožnění se aktérů s místní podpůrnou sítí pro ohrožené děti a jejich rodiny.
- A2. Schopnost aktérů volit odpovídající odbornou pomoc.
- A3. Dostupnost a efektivní využívání odborné pomoci v oblasti duševního zdraví a rodinného poradenství.

10 Velká část aktérů ze sociálních služeb, které síť navštívil, sídlí mimo ORP Hlinsko.

11 Identifikace oblastí a dílčích témat, stejně jako následná volba a realizace souvisejících aktivit respektuje Základní principy ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti, s kterými pracuje *Národní strategie ochrany práv dětí* (2012) pro období 2012-2018, viz: <http://www.mpsv.cz/cs/14308>.

B. Společný a koordinovaný rozvoj sítě pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny

- B1. Koncepční řešení plánování rozvoje sítě.
- B2. Koordinace aktivit prevence rizikového chování u dětí a mládeže v ORP Hlinsko.
- B3. Analýza drogové scény v obci Hlinsko za účelem stanovení vhodných opatření.

C. Efektivní případová práce.

C1. Dovednosti pro případovou práci.

- C1.1. *Schopnost včasné identifikace ohrožených dětí a rodin.*
- C1.2. *Znalost zdrojů v síti, jejich kompetencí a dovednost jejich adekvátní volby.*
- C1.3. *Důsledná koordinace případové práce a aktivní využívání všech dostupných nástrojů ochrany práv dětí.*

C2. Partnerství v případové práci.

- C2.1. *Větší zapojení dalších aktérů do případové práce.*
- C2.2. *Shoda na potřebách dítěte v případové práci.*
- C2.3. *Řešení tématu zodpovědnosti aktérů v případové práci v souvislosti s oznamovací povinností a ochranou oznamovatele.*

C3. Jasné kompetence a pravidla případové práce.

- C3.1. *Vyjasnění kompetencí a potřeb mezi konkrétními aktéry.*
- C3.2. *Dva stupně koordinace případové práce (dítě není v §6/dítě je v §6).*

C4. Revize a rozvoj postupů v případové práci.

- C4.1. *Důsledná práce s rodinou jako předpoklad setrvání dítěte v rodinném prostředí.*
- C4.2. *Vyhodnocování dopadu střídavé péče na zdravý vývoj dítěte.*
- C4.3. *Řešení rodičovských sporů způsobem, který minimalizuje dopady situace na dítě.*
- C4.4. *Účinné využívání institutu ústavní výchovy.*
- C4.5. *Akceptování názoru dítěte při ochraně jeho práv.*
- C4.6. *Práce s tématem motivace a zodpovědnosti klientů v síti.*

Komentář k jednotlivým oblastem potřeb:

A. Dostupnost odborné pomoci v ORP Hlinsko

Důležitým hlediskem dostupnosti ambulantních služeb v ORP Hlinsko je *prostorová dostupnost* - vzdálenost místa pobytu osob od Chrudimi, resp. Pardubic. Z některých míst ORP se cestuje do Chrudimi veřejnou dopravou i více než 90 min. S „dojízdností“ přitom souvisí i *finanční dostupnost* - cena veřejné či vlastní dopravy, nutnost odejít dříve z práce / vzít si dovolenou. Zkušenosti aktérů navíc napovídají, že se vzrůstající vzdáleností se snižuje i *psychologická dostupnost* služeb (důvody

pro odkládání návštěvy odborné pomoci). Nabízí se však také možnost poohlédnout se po službách nacházejících se v dostupnějších (nebo podobně dostupných) městech. Pro obyvatele některých obcí ORP to může být Vysoké Mýto, Litomyšl, Polička, Žďár nad Sázavou, ale i Havlíčkův Brod či Svitavy .

Je zřejmé, že potřebný potenciál (motivaci) k tomu být aktivními aktéry ochrany práv dětí mají i někteří další místní aktéři napříč resorty, pro něž je však toto sebenazírání něčím novým. Dosud měli více důvodu se problematice ohrožených dětí vyhýbat nebo ji delegovat specialistům. Kromě samotného vědomí, že oni sami mají často dostatečné možnosti být dítěti / rodině oporou, často postrádají v každodenním shonu schopnost postřehnout, že se něco s dítětem / rodičem děje, potřebné dovednosti k rozhovoru s dítětem a rodiči o potřebách, které se jim nedostávají, nebo mohou mít strach tato témata otevírat, aby se na ně rodiče nehněvali, že se jim vlamují do soukromí. V neposlední řadě jim chybí potřebné znalosti k tomu, aby určili, v jaký moment je vhodné se na toho kterého aktéra sítě obrátit .

V místní síti též často zaznívá volání po zlepšení dostupnosti psychologické a psychiatrické péče pro děti a dorost vzhledem k *nedostatečné kapacitě* těchto specialistů. O jejich nedostatku se zmiňuje i *Koncepce rozvoje psychiatrické péče v Pardubickém kraji pro období 2015-2020*¹². Objevují se ale i úvahy o tom, jestli ostatní aktéři v síti mají od těchto odborníků adekvátní očekávání, zdali odkazují do jejich služeb vhodné klienty a jsou tak jejich kapacity efektivně využívány. Podobné úvahy se dotýkají i dostupnosti kapacit, resp. efektivního využívání pobytových výchovných a terapeutických programů. A to má souvislost s tématem účinného přístupu k dětem, zažívajících konflikty ve výchově.

B. Společný a koordinovaný rozvoj sítě pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny v ORP Hlinsko.

Při referování o aktérech a aktivitách sítě jsem se výše zmínil o nezbytnosti plánování rozvoje služeb pro efektivní fungování sítě (**B1.**). To do dnešního dne na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Hlinsko chybí. V následujících měsících by se však měli místní aktéři tímto procesem začít zabývat. S tím samozřejmě souvisí i téma sdílení informací mezi službami a obcemi o volných, obsazených a nedostatečných kapacitách a chystaných či potřebných změnách v síti. Záměrně zde mluvím o službách obecně, neboť se jeví jako žádoucí, sdílet informace o všech klíčových aktérech a neomezovat koordinovaný rozvoj sítě pouze na registrované poskytovatele sociálních služeb. Toto přizvání aktérů z dalších resortů a disciplín do plánování rozvoje sítě by mohlo přinést nejen komplexnější odpovědi na aktuální potřeby sítě, ale mohlo by vyústit i v bližší spolupráci aktérů z různých oborů v případové práci. Komunitní plánování služeb se tak může stát platformou pro tvorbu a revizi postupů a pravidel interdisciplinární spolupráce.

B2. Koordinace aktivit prevence rizikového chování u dětí a mládeže v ORP Hlinsko.

V rámci prevence rizikového chování u dětí a mládeže se v ORP Hlinsko realizuje mnoho aktivit. Jsou to například jednorázové i dlouhodobé systematické aktivity primární prevence na školách z řad školních pracovníků i externistů (NNO, Městské policie, Policie ČR ad.), aktivity služeb sociální

12 Koncepce je dostupná na: <https://www.pardubickykraj.cz/koncepce-oz>

prevence (sociálně-aktivizační služby, azylový dům ad.), činnost střediska volního času a dalších volnočasových center či práce OSPOD ad. Určité spektrum oblastí prevence rizikového chování a koordinační činnost aktérů zastávají pozice okresního metodika prevence (zaměstnanec pedagogicko-psychologické poradny) a manažera prevence kriminality a protidrogového koordinátora na obci s rozšířenou působností. Vzhledem k tomu, že v obci Hlinsko nepůsobí ambulantní služba sociální prevence, která by pracovala s ohroženými dětmi (např. NZDM), ani zde není realizována pouliční terénní sociální práce s mládeží a dalšími ohroženými skupinami obyvatel, není zřejmé nakolik stávající volnočasová centra dokáží účinně reagovat na široké spektrum potřeb cílové skupiny a jestli dokáží zachytit i ty nejohroženější skupiny mladých. Místním aktérům ve větší míře chybí i informace z první ruky (z terénu) o trendech v rizikovém chování a ani mezi výše zmíněnými aktéry nedochází k systematickému předávání zjištěných informací o rizikovém chování mladých, konzultacím a společné tvorbě strategií pro realizaci efektivních preventivních programů (B2.). S předchozím tématem souvisí i potřeba větší znalosti místní sítě aktuální drogové problematiky v obci s rozšířenou působností pro tvorbu následných opatření (B3.). V tomto tématu však už město Hlinsko začíná činit první kroky.

C. Efektivní případová práce

Spolupráci jednoho či více aktérů s ohroženým dítětem zaměřenou na jeho nepříznivou situaci v celé její šíři nazýváme případovou prací. Z podstaty věci je samozřejmě nezbytná spolupráce mezi aktéry z různých disciplín. Ochrana ohrožených dětí prostřednictvím případové práce spočívá v pozitivním zhodnocení individuálního a společného potenciálu aktérů.

Při rozhovorech s aktéry se nejvíce témat dotýkalo právě oblasti, kterou jsem shrnul pod označení Efektivní případová práce. Spadají sem jak témata, která se týkají potřebných dovedností pro ochranu ohrožených dětí, partnerství v interdisciplinární spolupráci, společných pravidel případové práce a procesních kompetencí, a revize a rozvoje společných postupů. Vzhledem ke specifickému postavení škol pro ochranu ohrožených dětí jsem se rozhodl aktéry z tohoto okruhu zařadit do samostatné oblasti potřeb, abych zdůraznil jejich důležitost.

Nezbytnou podmínku začlenění aktérů do procesu efektivní případové práce je jejich sebe identifikace jako součásti sítě pro ochranu ohrožených dětí (o čemž jsem se zmiňoval již výše – A1.) a z toho vyplývající zodpovědnosti, a vedle toho i osvojení si alespoň „minima ochrany práv dětí“, tedy nezbytných dovedností (C1.). Mnoho místních aktérů napříč obory si klade otázky jako: „Jak poznám ohrožené dítě nebo rodiče, pokud nemají v obličeji modřiny?“. Pokud si pak na dětech nebo rodičích něčeho všimnou, pokládají si otázky typu: „Jak mám s dítětem / rodičem o tom, co vnímám mluvit, abych něco nezkazil/a?“. Ti, co zjistili, že sami o sobě dítěti / rodičům pomoci neumí / nemohou a mají dostatek odvahy situaci řešit, se táží: „Na koho se mám obrátit / koho mohu rodičům doporučit / koho mohu dítěti představit, aby nám v této věci pomohl?“. A ti, kteří již spolupracují s ostatními aktéry ve prospěch ohrožených dětí se ptají: „Máme se nadále dítětem zabývat? Ke komu se mají sbíhat informace o dítěti? Kdo je zodpovědný za to, jak bude spolupráce s dítětem pokračovat?“, ptají se pak tedy po potřebě řízení procesu případové práce – její koordinaci.

Pokud vnímáme dovednosti pro případovou práci jako něco základního bez čeho bychom ani nebyli schopni ohrožené dítě zachytit a nabídnout mu odpovídající pomoc, partnerství v případové práci je pak předpokladem účinné pomoci dítěti (C2.). Část aktérů, s kterými jsem měl možnost mluvit, cítí, že by mohlo být do případové práce více vtaženo a zúročit tak svou dosavadní práci s dítětem a své

odborné zkušenosti. Cílem případové práce je chránit nejlepší zájem dítěte a s tím souvisí i volba postupů a opatření v případové práci. V zájmu dítěte je nezbytné mezi aktéry usilovat o dosažení shody na potřebách konkrétního dítěte. Tato shoda by se měla odrážet ve společně vytyčeném cíli případové práce, jež by měl zase zpětně udávat směr práce jednotlivých aktérů ve prospěch dítěte. Z různých míst sítě rovněž zaznívá, že je potřeba vnést jas do tématu zodpovědnosti aktérů v případové práci v souvislosti s povinnostmi a ochranou oznamovatele. Ve prospěch ohrožených dětí je nanejvýš potřebné, aby si místní aktéři byli vědomi zodpovědnosti při ochraně ohrožených dětí, ale stejně tak věděli, v jaké situaci, za jakých podmínek a v jakém rozsahu jim stát garantuje ochranu, když se odhodlají upozornit patřičné orgány na potřebu ochrany těch nejohroženějších.

Dovednosti a partnerství aktérů v případové práci je třeba doplnit dojednáním kompetencí jednotlivých stran a pravidel v případové práci (C3.). Právě komunikace potřeb a dilemat ve stávající praxi stejně jako potřeba vyjasnění kompetencí mezi jednotlivými aktéry je jedním z často formulovaných témat v síti. Aktéři napříč sítí hovoří rovněž o potřebě důsledné koordinace případů, a to nejen v případě, že se jedná o dítě, které spadá do péče OSPOD, ale rovněž v ostatních případech, kdy není jasné kdo, v jakém rozsahu a s jakými kompetencemi má dbát na komplexní řešení nepříznivé situace dítěte.

Komentář k tématu efektivní případové práce završím oblastí, která se týká revize a rozvoje specifických postupů v případové práci (C4.). Velmi akcentovaným tématem v lokální síti je potřeba důslednější práce s rodinou pro setrvání dítěte v rodinném prostředí. Místní aktéři vnímají za skutečnost, že se některým rodinám ohroženým oddělením dětí od rodičů nedostává dostatečné podpory, tyto faktory – neexistuje shoda nad tím, jak má adekvátní podpora vypadat, nedostatečně se v síti komunikují potřeby dětí a vyhodnocuje další společný postup, stávající kapacity aktérů nedovolují důslednější práci s rodinou, po umístění dítěte do náhradní péče se polevuje v práci s rodinou, a někteří vnímají jako dílčí aspekt neúčinné ochrany ohrožených dětí to, že v případě tzv. výchovných problémů se stávající systém, často soustředí na „práci s dítětem“ namísto „spolupráce s rodinným systémem“. S tímto tématem je úzce spojena potřeba, již jsem formuloval jako účinné využívání institutu ústavní výchovy. Za případy, kdy se dá mluvit o tom, že tento institut není využíván efektivně, spatřují aktéři některé z těchto příčin – není správně nastavena ambulantní či terénní péče, děti nejsou umístěny do pro ně vhodných zařízení, ústavní zařízení jsou do případové práce přizvány až ve chvíli nástupu dítěte do zařízení, čas, který dítě tráví mimo rodinu není dostatečně využit pro zlepšení rodinného prostředí nebo nedochází k dostatečné komunikaci o potřebách dítěte mezi aktéry.

Dalším tématem, žádajícím si dle mnohých aktérů revizi, se týká dopadu střídané péče na zdravý vývoj dítěte. Aktéři napříč obory upozorňují jak na pozitivní příklady střídané péče tak na ty znepokojivé, a to v souvislosti s enormní zátěží, jež na dítě oba rodiče nakládají s vědomím, že jim jejich chování tento typ péče legitimizuje. Je též slyšet názor, že na rozdíl od jiných zemí zde není zvykem stanovovat střídanou péči v prvních letech života dětí. Jiným, ale souvisejícím, specifickým tématem je řešení rodičovských sporů způsobem, který minimalizuje dopady jednání rodičů a vzniklé situace na dítě. Děti jsou neúměrně zatěžovány rodičovskými spory. V této souvislosti se jako vzorová praxe v posledních dvou letech napříč Českou republikou rozšiřuje postup, který se odvozuje od interdisciplinární spolupráce započaté před desítkami let v německém městě Cochem (proto cochemská praxe). O procesní řešení tématu se nyní usiluje i v místní síti a spočívá v jednotném postupu všech relevantních aktérů sítě, přičemž se zdůrazňuje zodpovědnost rodičů za uzavření dohody ve věcech další péče o dítě.

Důležitým tématem, které si rovněž žádá naši hlubší pozornost a je podle mnohých aktérů klíčové pro jakoukoli SPOLUpráci s dětmi, je akceptování názoru dítěte při ochraně jeho práv. Jedná se o téma, jež nás (pojmeme-li ho v celé jeho šíři) dovede k následujícím závěrům: nepřihlíží-li se v případové práci k postoji dítěte dostatečně, dítě není motivováno ke změně situace, necítí se jako partner řešení a odchází se zkušeností, že důležité osobní rozhodnutí za něj činí druzí, pro dítě, které není vnitřně účastno na změně, nemůže být poskytovaná pomoc účinná, nejsou-li názory dětí brány v případové práci vážně, nestanou se děti ani partnery procesu hodnocení kvality poskytovaných služeb a procesu plánování rozvoje služeb. Dá se proto usuzovat, že nástroje ochrany ohrožených dětí nemohou v takových případech dostatečně účinně reagovat na potřeby dětí. To, že se ne vždy pracuje s názorem dítěte aktéři spojují s tím, že někteří aktéři nedostatečně zjišťují názor dítěte. Důvodem může být absence dovedností a nástrojů ke zjišťování názorů dítěte, ale i skutečnost, že ne každý vnímá dítě jako dostatečně kompetentní k účasti na rozhodování o řešení vlastní situace. Dá se ale usuzovat i na prostou skutečnost, že ne všichni aktéři si dostatečně uvědomují důležitost motivace a vědomí účasti na procesu řešení pro dosažení úspěchu, a stejně tak ne všechny děti jsou obeznámeny se svými právy a postupy, jak se svých práv domáhat.

Posledním tématem, které zde uvádím souvisí s předchozím a stejně jako ono se prolíná celou oblastí případové práce. Týká se totiž práce s motivací klientů k dosahování pozitivních změn v jejich situaci a práce na přijetí zodpovědnosti za podobu jejich rozhodnutí, přijetí rodičovské odpovědnosti apod. Aktéři, kteří téma motivace a zodpovědnosti zmiňovali cítí, že jsou tato slova klíčová a samozřejmě pro jakýkoli udržitelný posun v životě člověka, ale v praxi na ně často není kladen dostatečný důraz.

LOKÁLNÍ STRATEGIE SÍŤOVÁNÍ pro ORP Hlinsko

TÉMA SÍŤOVÁNÍ: Efektivní využití a rozvoj nástrojů, procesů a potenciálu aktérů v systému ochrany práv dětí v ORP Hlinsko

Pro obyvatele ORP Hlinsko jsou obtížně dostupné ambulantní služby v oblasti rodinného poradenství a duševního zdraví pro ohrožené děti a jejich rodiny. Územní situovanost při jižních hranicích bývalého okresu a zároveň hranicích krajských ve svém důsledku znamená, že obyvatelé některých obcí musí za dostupnými ambulantními službami absolvovat vzdálenosti od 30 do 50km. Situaci by mohl zlepšit mj. koordinovaný rozvoj místní sítě pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny, po kterém se zde již řadu let volá. Stejně tak aktéry místní sítě čeká za účelem účinné pomoci ohroženým dětem, rozvíjet vzájemnou spolupráci, vytvářet společné postupy pro efektivní případovou práci a obecné povědomí o podpůrné síti aktérů pro ohrožené děti, mládež a jejich rodiny.

Při rozvoji systému ochrany práv dětí v ORP Hlinsko je třeba se soustředit na:

- informovanost o zdrojích sítě a jejich fyzickou dostupnost,
- koordinovaný postup při zavádění nových nástrojů ochrany práv dětí,
- podporu aktérů při využití a rozvoji svého potenciálu v místní síti aktérů,
- partnerství a spolupráci aktérů při tvorbě a revizi postupů při ochraně práv dětí a případové práci jako takové.

Působnost síťáře bude spočívat v:

- analýze sítě aktérů a aktivit vORP,
- zprehledňování sítě (aktérů, aktivit, smyslu ochrany práv dětí),
- aktivizaci aktérů sítě k osvojení si a předávání potřebných znalostí a dovedností pro ochranu práv dětí,
- aktivizaci aktérů sítě k rozvoji nástrojů ochrany práv dětí (zavádění chybějících nástrojů a reflexi efektivity stávajících),
- aktivizaci aktérů sítě k ukotvení procesů (aktivit spolupráce, postupů řešení klíčových témat), které nejsou dostatečně účinné a k nastavení procesů v síti chybějících a dle potřeby ve facilitaci těchto procesů.

Vize: Přehledná a funkční síť,

- kde každý z aktérů ví o svých a dalších zdrojích a limitách sítě a umí s nimi pracovat.
- kde jsou jasné a známé kompetence jednotlivých aktérů a funguje proces koordinace případové práce na všech úrovních.
- kde jsou nastaveny a známy postupy, jak pružně reagovat na aktuální potřeby sítě.
- kde dochází k rozvoji procesů a nástrojů ochrany práv dětí v závislosti na potřebách sítě.